

Norrbackatäppan

Program för förnyelse av
park, lekplats och skolgård

Mars 2018

Programmet är framtaget av Norrmalms stadsdelsförvaltning,
Parkmiljöavdelningen norra innerstaden.

Projektgrupp

My Peensalu, Norrmalms stadsdelsförvaltning, projektledare
Bo Höglund, Norrmalms stadsdelsförvaltning
Anni Arnefjord/Malin Jönsson, Utbildningsförvaltningen
Lars Ström/Magnus Hansson, Exploateringskontoret

Konsultgrupp

Jimmy Norrman, Funkia
Anna Edvinsson, Funkia
Saga Axberg, Funkia

Foton och illustrationer Funkia Landskapsarkitektur

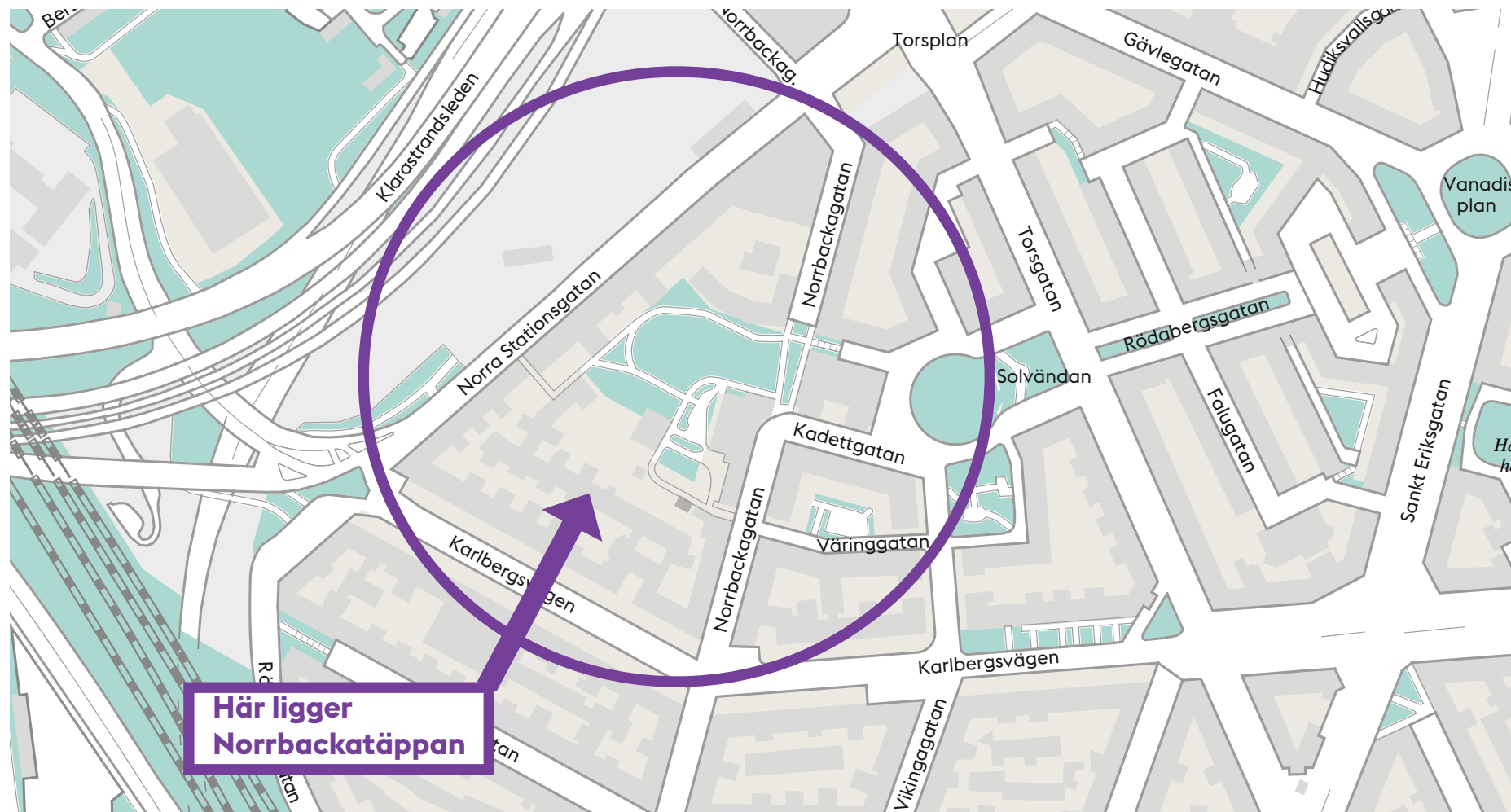

Bakgrund & mål	4
Förutsättningar	5
Historia	6
Inventering & analys	7-11
Förslag till förnyelse	12-15

Foto från parkens övre nivå.

Bakgrund & mål

Inledning

Besöksstrycket i parkerna på Norrmalm är högt, andelen parkyta/invånare är lägst i Stockholm och antalet besökare i stadsdelsområdets parker väntas öka ytterligare i takt med att staden växer.

Norrbackatäppan är en kvarterspark, belägen i det nordvästra hörnet av Norrmalm, mellan Norra stationsgatan och Norrbackagatan. Parken är nästan helt omgärdad av bebyggelse och har karaktär av en större bostadsgård. Två förskolor samt en skola ligger i direkt anslutning och en del av parken används också som skolgård. Norrbackatäppan fick sin nuvarande utformning på 1970-talet och bara mindre tillägg har

gjorts sedan dess. Parken är relativt stor men den är sliten och svår att överblicka delvis beroende på nivåskillnader. Berg i dagen samt utfyllnad med sprängsten gör delar av parken svårtillgänglig. Några mindre ytor för lek och bollspel finns, i övrigt består parken av gräsytor, mindre träd och buskage.

Bara ett kvarter från Norrbackatäppan växer nya Hagastaden fram. Under 2017 har de första boende flyttat in och totalt planeras för omkring 5000 nya bostäder. Det nya parkstråket i Hagastaden, med plats för lek och rekreation, kommer dock inte att kunna tas i bruk förrän omkring 2022. Under några år kommer

därmed Norrbackatäppan att vara den närmast belägna lekplatsen för Hagastadens nya invånare. Det är därmed särskilt angeläget att förnya parken och göra det i ett samarbete med Stockholms stads exploateringskontor genom "Projekt Hagastaden".

Vid Norrbackatäppan har Karlbergs skola verksamhet och lokaler. Skolan har ingen egen gård, utan en del av Norrbackatäppan upplåts som skolgård. Vid en förnyelse av parken är det därför angeläget att göra det i samarbete med skolan och utbildningsförvaltningen i Stockholms stad.

I Parkplan Norrmalm 2015 beskrivs hur alla parkerna i stadsdelsområdet ska värnas och utvecklas. För Norrbackatäppan är följande delar särskilt viktiga att beakta vid en förnyelse:

- Aktiviteter & lek
- Trygghet & Tillgänglighet
- Slitagetålighet
- Ekosystem

Mål med upprustningen

- En välkomnande och hållbar park
- En trygg och tillgänglig miljö för alla barn och vuxna.
- Nya lek- och aktivitetsytor för både för mindre barn och skolbarn.
- Generösa ytor för umgänge/solbad/picknick.
- Nya karaktärsfulla träd och buskar för ökad grönska och artrikedom.
- Vitaliserade och mer användbara gräsytor.
- Omhändertagande av dagvatten i lågpunkter på ett sätt som ger mervärden.
- Mer blomning i parken och plats för odling.
- Naturliga material i största möjliga utsträckning.
- Driftsäker och förbättrad belysning.

Ägandeförhållanden & detaljplan

Den största delen av Norrbackatäppan utgörs av parkmark, enligt gällande detaljplan. Men vissa delar av det som idag uppfattas som en del av parken är fastighetsmark och ägs av Svenska bostäder respektive en bostadsrättsförening. Både bostadsrättsföreningen, Stockholms stad och Svenska Bostäder upplåter i sin tur delar av sin mark i Norrbackatäppan till Karlbergs skola, som hyr lokaler i anslutning till parken. På sidan 8 finns kartor med rådande ägandeförhållanden och upplåtelse.

Trädinventering

En trädinventering av parkens trädbestånd utfördes under våren 2017 av Arbor Konsult AB. Inventeringen visar placering, arter och kondition på träd i parken. En kompletterande inventering av parkens södra del har senare även gjorts med Funkias trädgårdsmästare. Parken har en stor spridning av arter och här finns bland annat rönn, oxel, stora björkar och lönnar samt fågelbär i olika storlekar.

Tidplan och finansiering

Förnyelsen av parken planeras att starta 2019 med ett färdigställande 2020. Upprustningen planeras och finansieras genom ett samarbete mellan Norrmalms stadsdelsförvaltning, exploateringskontorets Projekt Hagastaden och utbildningsförvaltningen.

Medborgardialog

Medborgardialog är en viktig del av alla parkupprustningar och resultatet utgör en förutsättning för arbetet. Inför framtagandet av detta program har en medborgardialog hållits med allmänheten samt med elever på Karlbergs skola.

Efter dialogen sammanfattades de inkomna synpunkterna i dokumentet "Norrbackatäppan - Sammanställning av idéer och synpunkter från allmänheten samt från Karlbergs skolas elever gällande parkens kommande förnyelse" Augusti 2017, som sedan låg till

grund för framtagande av ett samrådsförslag. Under november 2017 hölls ett parksamråd där skissförslaget presenterades och allmänheten på nytt gavs möjlighet att tycka till.

I dialogen framkom att många tycker att det är viktigt att behålla den naturliga grönskan som finns i Norrbackatäppan idag. Den upphöjda delen av parken ses som den lugnaste delen av parken och lämpar sig väl för rekreation. Många uppskattar att parken erbjuder olika ytor för lek och aktivitet men vill att fler möjligheter och ny utrustning ska tillföras parken. Samtidigt framkom synpunkter om att det är viktigt att värna rofylldhet och parkens roll som en oas i stenstadens brus. Skötseln och belysningen behöver enligt många också bli bättre för att öka trivseln.

Övergripande synpunkter från medborgardialogen

Bra och viktigt att behålla:

- Den naturliga grönskan och känslan av "grön oas"
- Den upphöjda "täppan"
- De stora öppna gräsytorerna för både lek och vila
- Sportytor

Mindre bra och saker att förbättra:

- Skötselnivån är för låg
- Mycket utrustning har tagits bort
- Få aktiviteter finns för sport och lek som ex utegym, parkour, sportplan, klätterlek och naturlek
- För mycket grusytor och slitna gräsytor i parken
- Parken har outnyttjade delar
- Inget sol- och regnskydd finns
- Få sittplatser och ingen ordnad grillplats finns
- För lite blomprakt i parken

Historia

Den nuvarande Norrbackatäppan kom till runt 1970-talet då norra delen av kvarteret Skålen och södra delen av kvarteret Koppen bebyggdes med bostäder. Mellan bostäderna bildades då en större innergård som blev en allmän park och där även en del av Norrbackagatan förvandlades till parkmark. Området är en del av Rödabergen och ligger i anslutning till den tidigare gränsen för godset Carl Bergs utmarker. Nedanför det som utgör dagens parkområde låg på 1700-talet en damm, vars södra ände anslöt till korsningen Karlsbergsvägen och Norra Stationsgatan (1702 Rosenfeldts karta, KoB, Tilas IV:4).

I mitten av 1700-talet ingick marken i Rörstrands ägor och Karlsbergsvägen delade upp godsets mark som då var obebyggt område. Karlsbergsvägen har i det närmaste identisk vägsträckning då som idag (1751 Charta öfver Stockholm med des Malmar och Förstäder, KoB, Tilas IV:9). Norrbackatäppan låg i Stockholms utmarker fram till mitten av 1850-talet. På en karta från år 1836 (Stockholm

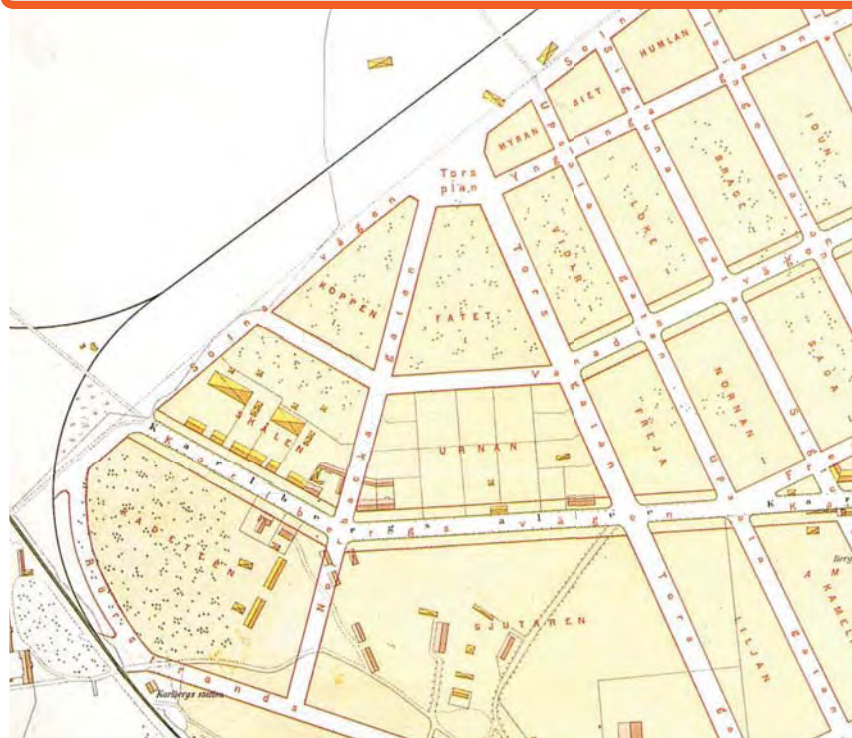
1836) är marken fortfarande obebyggd. År 1861 redovisas den nedre delen av kvarteret mot Karlsbergsvägen som bebyggt och de norra delarna som kvartersindelad (Trakten omkring Stockholm I-IX blad av Topografiska Corpsen, Stadsarkivet). Utbyggnaden av området hänger ihop med Lindhagenplanen (1866) och den redovisas väl på kartor från år 1884, se kartbild nedan. Där ses också Vanadisvägen framdragen från Sveavägen rakt genom Röda bergen och ner till Norra Stationsgatan. Denna framdragning genomfördes dock inte till fullo. Det var istället genom PO Hallmans planering som Röda bergen fick sin nuvarande stadsplan år 1907. Dock löpte Vanadisvägen från Norra Stationsgatan upp till Solvändan som är en del av nuvarande Kadettgatan.

I början av 1900-talet återfanns stadens renhållningskaserner i södra delen av kvarteret utmed Karlsbergsvägen. Den norra delen av Skålen och södra delen av Koppen bestod av mindre kåkar som senare fick ge vika för Loftråbolagets Brädgård och Karosseribolaget

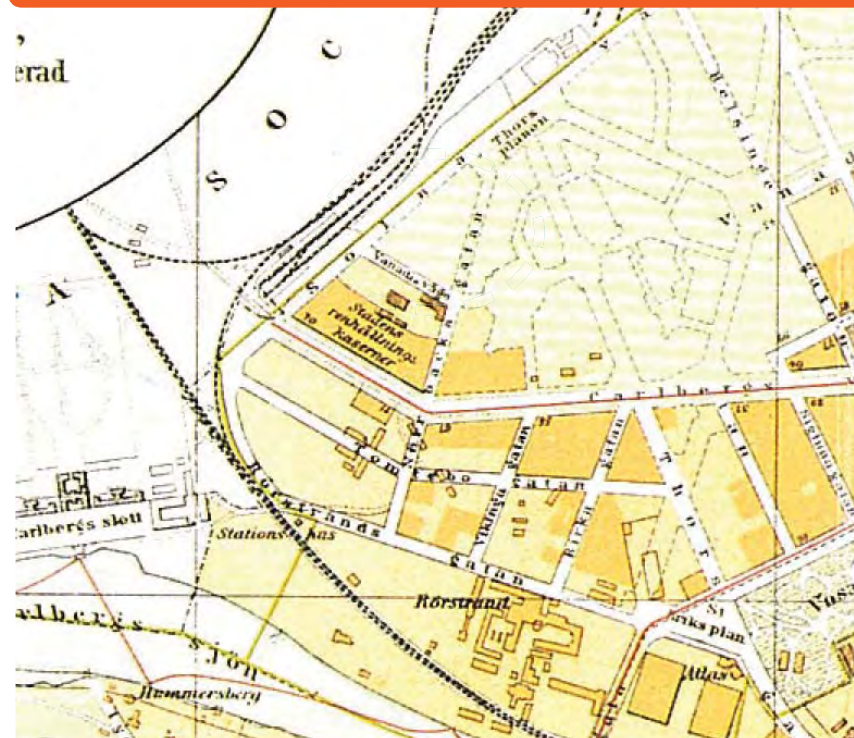
C.W Jakobsson. Båda verksamheterna bedrevs på platsen i drygt 30 år. I den del av parken där det idag finns en liten idrottshall anlade Siemens en mätinstrumentfabrik år 1939, den avvecklades 26 år senare. Därefter flyttade Stockholms Renhållningsverk in i lokalerna. (Industrihistoria i Stockholm, Per Skoglund september 2013). Under senare hälften av 1960-talet och i början av 1970-talet revs det mesta i kvarteret Skålens norra delar och Koppens södra delar, och nya bostäder uppfördes.

Den nuvarande bergsskärningen utmed södra sidan av Norrbackatäppans övre plattå är en rest av den gamla Vanadisvägen. Kallmurarna i den sydvästra delen på plattå är troligen grunder från tidigare gårdshus i kvarteret Koppen. Bergsbranten på plattåns norra sida är däremot naturlig och syns väl på PO Hallmans fastställda stadsplan från år 1922.

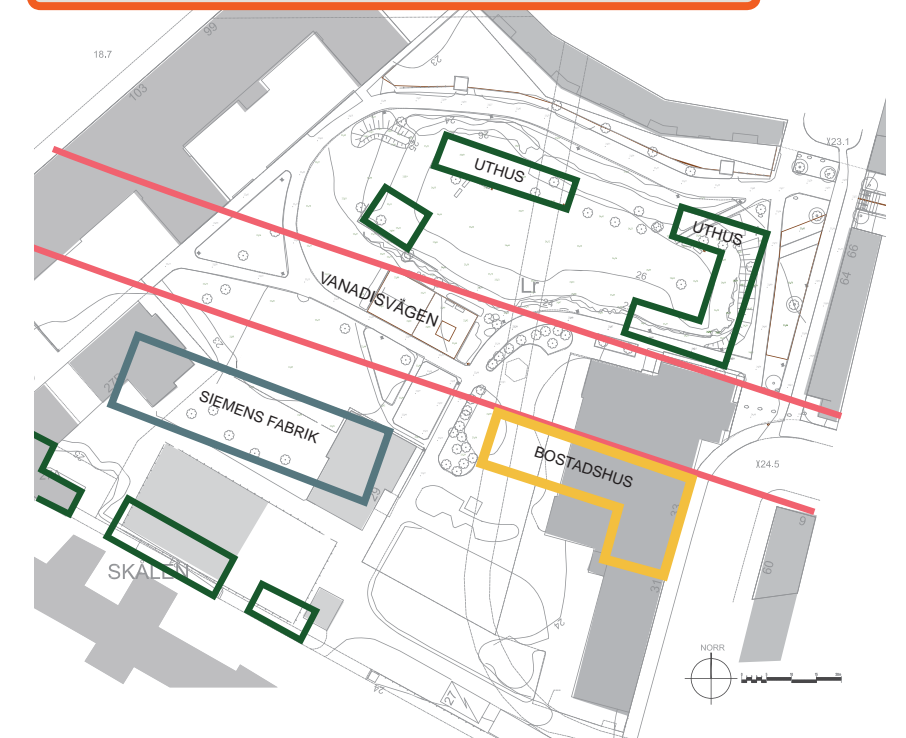
Karta från år 1884 som visar området kring Norrbackatäppan

Karta från år 1908 som visar området kring Norrbackatäppan

Karta som visar Norrbackatäppans historiska lager

Parken sedd från Norrbackagatan

Parkens karaktär & värden

Norrbackatäppan är en större kvarterspark belägen i det nordvästra hörnet av Norrmalm, mellan Norra Stationsgatan och Norrbackagatan. Parken är nästan helt omgärdad av bebyggelse och har karaktären av en bostadsgård.

Parken består till stor del av en långsmal och gräsklädd bergknalle. Längs norra långsidan växer buskar och träd medan södra sidan är mer öppen, med berg i dagen. Norrbackatäppan är en öppen och ljus park som ger möjlighet till både aktivitet och vila. Parken innehåller en skolgård, lekplats och öppna gräsytor. Runt kanterna finns asfalterade gångvägar som ansluter till närliggande fastigheter och gator.

Skola, förskolor och kringliggande bostäder medför ett stort slitage på parkens alla delar inklusive gräsytor och kullens slänter. På grund av kompakterad lerjord hämmas vegetationens tillväxt och det är ofta lerigt på våren.

Särskilda värden att lyfta fram i parken idag är möjligheten till bollek, pulkaåkning, picknick, solbad och upplevelsen av parken som en grön oas.

Utblick från Norrbackatäppans övre del

Entréer & kopplingar

Parken har idag flera olika entréer men de är alla relativt anonyma och diffusa i sin utformning. Huvudentrén finns i korsningen Norrbackagatan/Kadettgatan. Gaturummet här definieras idag främst av en centralt placerad förskolegård. Här finns även en del av ett längre stråk med gång- och cykeltrafik.

Parken sedd från korsningen Norrbackagatan/Kadettgatan

Det övre parkrummet

Den övre delen av Norrbackatäppan utgör idag ungefär halva parken. Här finns en stor gräsyta med ett antal sittplatser. Från höjden ser man ut över skolgården och lekplatsen. Gräsytan ringas i norr in av träd och i söder av en bergskant. I den västra delen finns en slänt som vintertid används som pulkabacke.

Dagens lek område i Norrbackatäppan

Lekplats och skolgård

Eftersom Norrbackatäppan omgärdas av flera olika verksamheter för barn såsom förskolor och en skola fungerar en stor del av parken som lekplats.

Den allmänna lekplatsen ligger centralt placerad i parken omgiven av staket och grind. Här finns sandlåda och olika typer av gungor såsom kompisgunga och fjädergungor.

Barnen som bor kring Norrbackatäppan använder även skolgården för lek kvällstid. I parken finns flera multifunktionella ytor av sand, gummi-asfalt och gräs där barn i olika åldrar utövar en variation av aktiviteter.

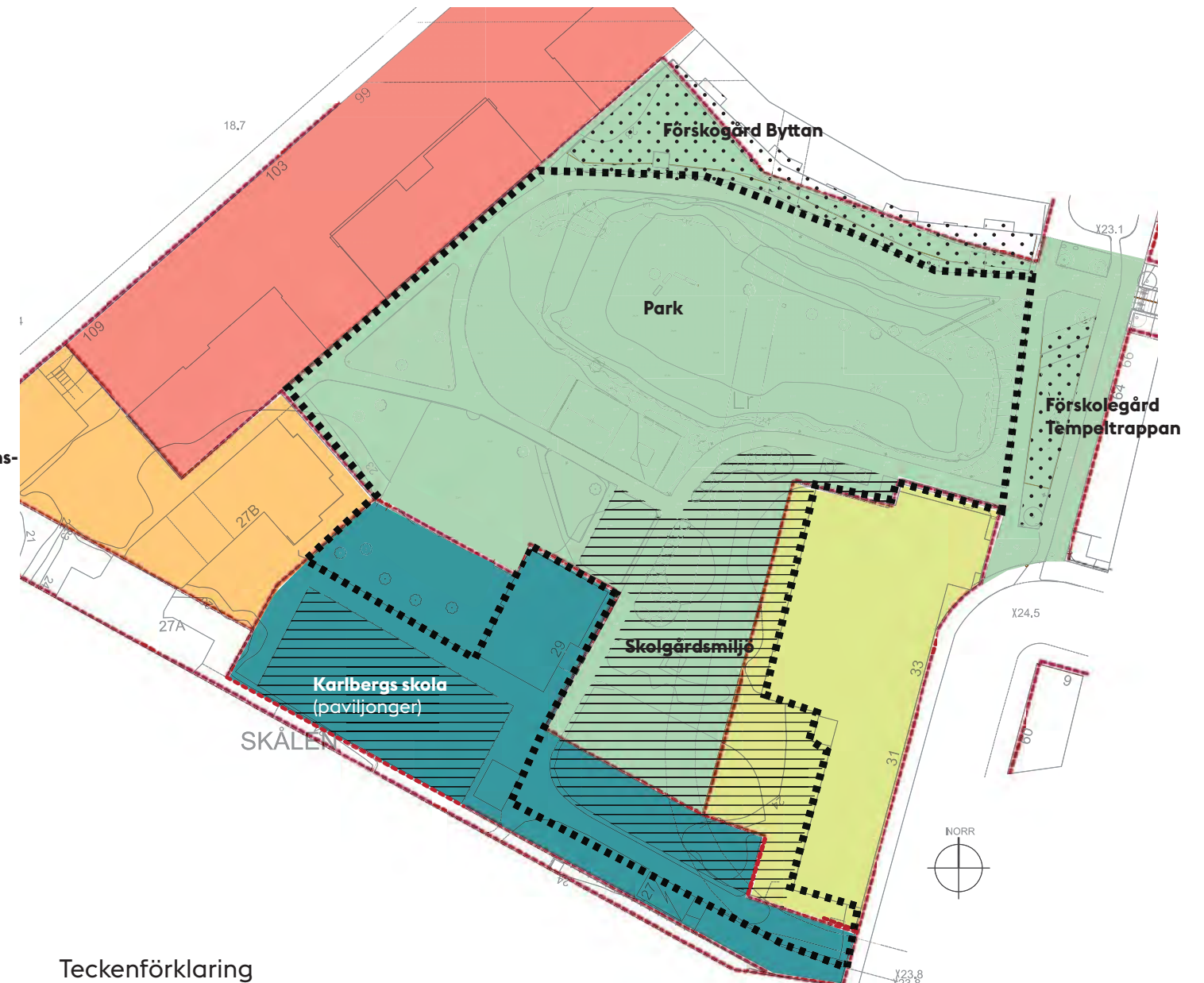
Ägoförhållanden & bebyggelse

Teckenförklaring

- Fastighetsgränser**
- SSSB**
Studentbostäder
- Parkmark**
- Bostäder**
Bostadshus och gårdar
- Brf Ebba**
Hyr ut lokaler till Karlbergs skola. Har tomträtt.
- Svenska Bostäder**
Enda permanenta byggnaden på tomten är en idrottshall, i övrigt upplåts marken till skolverksamhet.

Upplåtelser & disposition

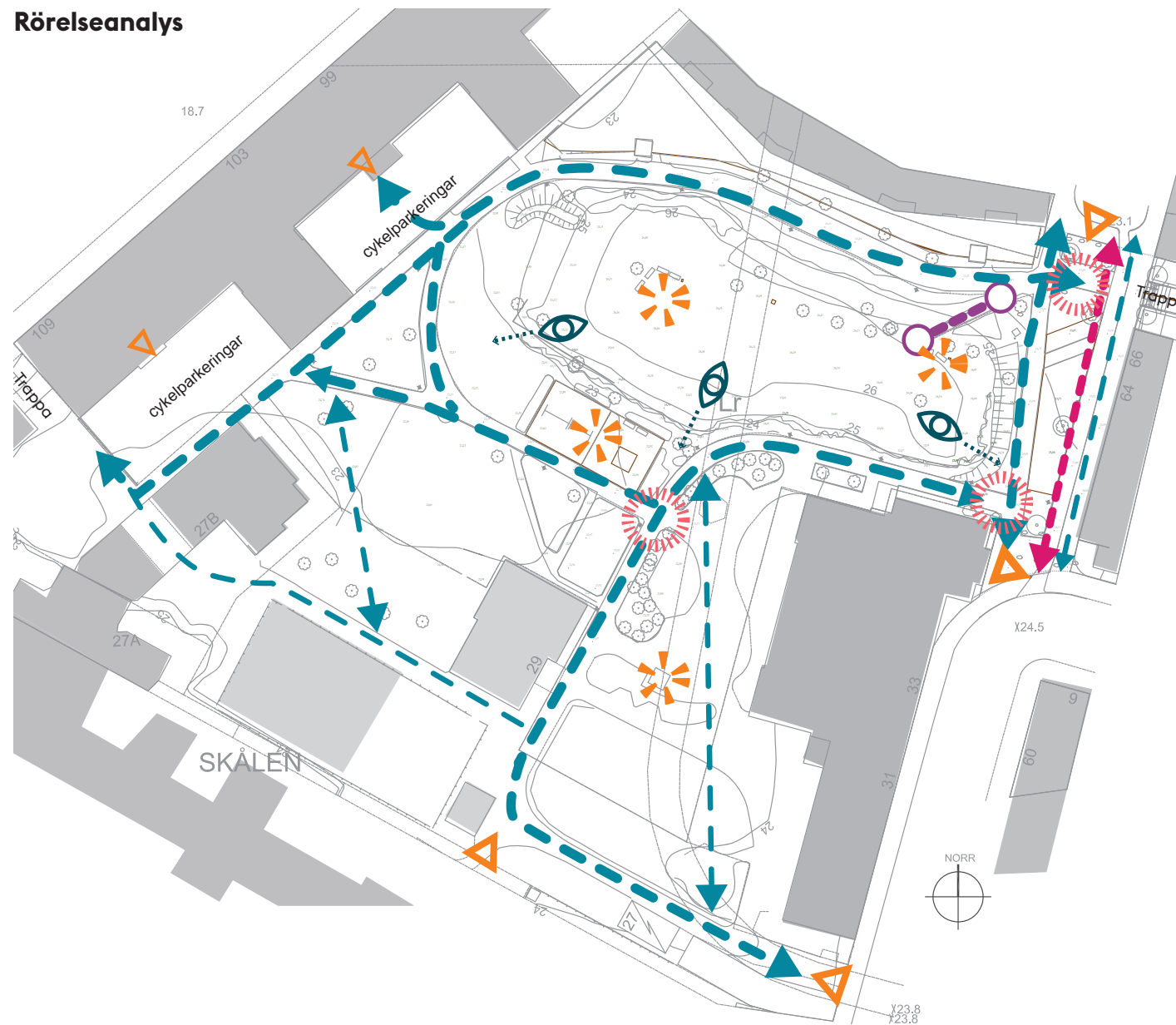

Teckenförklaring

- Uppfattas som park**
Sammanhållet uttryck bör eftersträvas
- Mark som upplåts till skolverksamhet**
- Mark som upplåts till förskoleverksamhet**

Inventering & analys

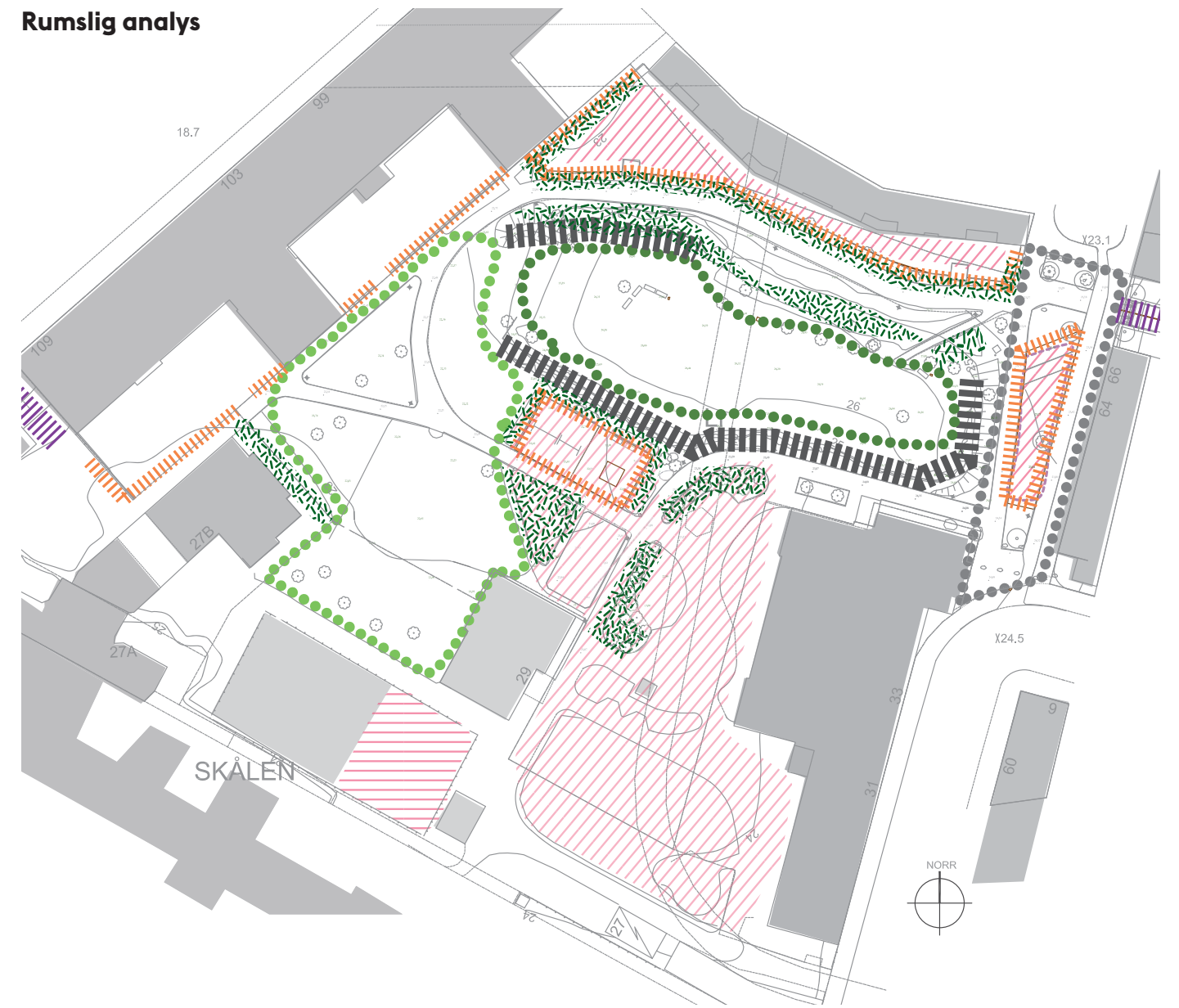
Rörelseanalys

Teckenförklaring

- Nod
- Siktlinje
- Rörelsestråk
- Cykeltrafik/cykelbana
- Ej tillgänglighetsanpassad gångväg
- Entré
- Samlingsplatser och samvaro

Rumslig analys

Teckenförklaring

- Byggnad
- Fysisk barriär/berg
- Vegetationsridå
- Fysisk barriär/staket-mur
- Fysisk barriär/trappa
- Lekrum
- Diffust gaturum
- Parkrum nivå 2
- Parkrum nivå 1

Vegetation

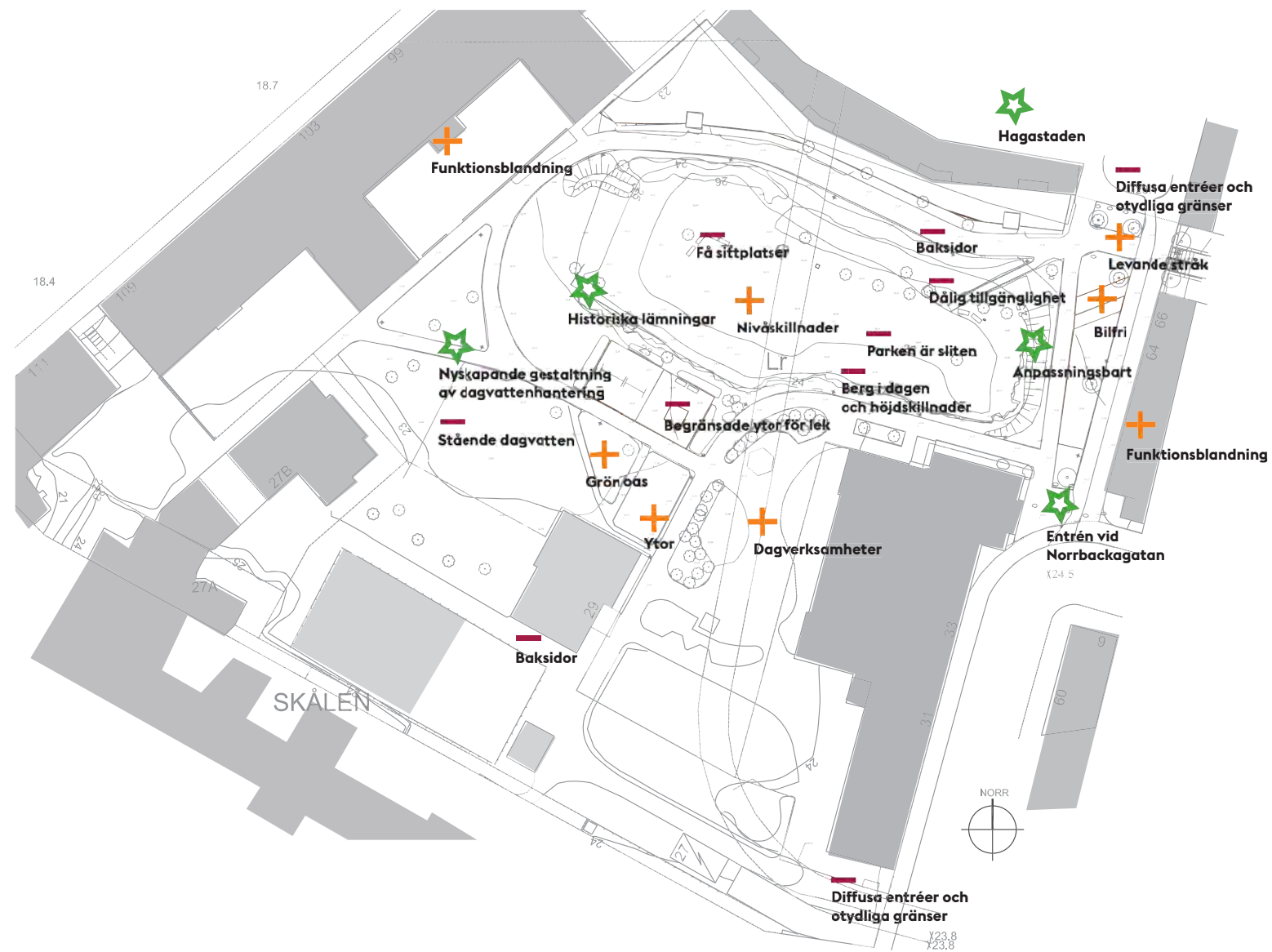

Teckenförklaring

- Träd
- Vegetation/buskage
- Gräsmatta
- Vattensjuk gräsmatta

Trädarter

- 1 **Lönn** - Acer platanoides
- 2 **Lind** - Tilia cordata
- 3 **Fågelbär** - Prunus avium
- 4 **Rönn** - Sorbus aucuparia
- 5 **Hästkastanj** - Aesculus hippocastanum
- 6 **Hängask** - Fraxinus excelsior 'Pendula'
- 7 **Vårtbjörk** - Betula pendula
- 8 **Alm** - Ulmus glabra
- 9 **Vitpil** - Salix alba
- 10 **Äpple** - Malus domestica
- 11 **Bergskörbär** - Prunus sargentii
- 12 **Oxel** - Sorbus intermedia
- 13 **Bok** - Fagus sylvatica
- 14 **Fontänpil** - Salix x pendulina
"Elegantissima"

Teckenförklaring

- + Styrka
- Svaghet
- Hot
- ★ Möjligheter

+ Styrkor

- Parken är en **grön oas** mitt i stenstadens brus.
- **Nivåskillnader** skapar rumsligheter, karaktärer och utblickar.
- Parken har flera multifunktionella **ytor**.
- Entrén från Norrbackagatan är **bilfri**.
- Mångfalden av boende och verksamheter runt parken bidrar till en **funktionsblandning** och är trygghetsskapande.
- **Dagverksamheter** som skolor och förskolor gör parken levande under vardagarna.

- Svagheter

- Parken är **sliten**.
- Litet utbud av lekredskap och **begränsade ytor** för lek.
- Dåliga gräsmattor och problem med **stående dagvatten** i parkens lågpunkter.
- **Diffusa entréer** och gränser.
- Dålig belysning skapar **baksidor** och känsla av otrygghet på vissa platser.
- **Mångfalden av fastighetsägare** och verksamheter har bidragit till otydliga ansvarsförhållanden.
- **Berg i dagen och höjdskillnader** skapar oro för olyckor.

○ Hot

- **Mångfalden av fastighetsägare** i parken kan göra det svårt att få till en helhet.
- Stort exploateringstryck kan på sikt innebära en **minskning av andelen parkmark**.
- Ett ökat antal användare av parken kommer att medföra ökat slitage och **ökat behov av skötsel**.

★ Möjligheter

- Den bilfria **entrén vid Norrbackagatan** kan utformas för att annonsera parken.
- De **historiska lämningarna** från husgrunder i parken utgör spännande inslag som kan förstärkas i gestalningen och lyfta platsen egen identitet
- **Hagstadens** utveckling kommer att bidra till att fler rör sig i området.
- Trots nivåskillnaderna är parken **anpassningsbar** för tillgänglighet.
- De tendenser som finns för stående dagvatten i parken utgör möjligheter för **nyskapande gestaltning av dagvattenhantering**.

Vy 1. Entréplats vid Norrbackagatan.

Förslaget - inledning

Utifrån inventeringen och analysen, dess historia samt de inkomna synpunkterna från medborgardialogen har ett förslag tagits fram för förnyelse. Fokus ligger på att möta kraven på en tillgänglig, trygg, hållbar och attraktiv parkmiljö för alla.

Förnyelsen av parken behöver ske med hänsyn till det hårda tryck som redan finns på parken idag och som förväntas öka i och med utbyggnaden av Hagastaden. Konstruktioner bör vara hållbara och materialval behöver väljas med omsorg och vara slitstarka och tåliga. Då området kring Hagastaden växer ökar kravet på parkens funktioner för att möta invånarnas olika behov. Parken behöver vara flexibel för att tilltala en så stor brukargrupp som möjligt. I förslaget är parken därför utformad för att skapa en mångfald av aktiviteter på platsen, utifrån givna förutsättningar.

Entréer och kopplingar

En av Norrbackatäppans styrkor är parkens tydliga nivåskillnader. Dessa skapar en intressant topografi med olika rumsligheter, utblickar och inramningar. Förnyelseförslaget tar fasta på den dynamik och flexibilitet som dessa nivåskillnader ger. Bland annat resulterar detta i att höjdskillnaderna utnyttjas för att dela in parken i zoner med olika funktioner. Förslaget tar också avstamp i de flöden och rörelser som finns genom parken med syfte att förbättra och förtydliga dessa. Fler besökare lockas på så vis in i parken och samtidigt förbättras överblickbarheten från de olika entréerna. Entrén från Norrbackagatan upplevs i nuläget som ett diffust gaturum med otydliga gränser. Därför har förslaget tagit fasta på idén att låta parken sträcka sig ut över gaturummet i ett parktorg. Här möts fotgängare, cyklister, hundägare, skolbarn och flanörer på en gemensam yta som också utgör parkens nya och

Förslag till förnyelse

förtydligade huvudentré. Detta möjliggörs i och med att den befintliga förskolegården vid Tempeplstrappan flyttas in mot fasad och byter plats med cykelbanan. På så vis skapas en större sammanhängande yta närmast parken och förskolegården behöver inte längre ligga på en utsatt position i mitten av gaturummet.

Tillgänglighet

En viktig del i förslaget är att skapa en så god tillgänglighet till parkens olika nivåer som möjligt. Norrbackatäppans höjd tillgängliggörs i förslaget genom en svängd ramp som löper längs med bergssidan upp till parkens gräsplatå. I parktorgets mittpassage föreslås en trappa som leder upp till det övre parkrummet. Parktorget utformas med en smalare midja vilket bidrar till att cyklisterna och gående saktar ner och blir mer uppmärksamma. Parkens övriga entréer tydliggörs på liknande sätt, genom ett gemensamt formspråk, men med enklare grepp.

Det övre parkrummet

Parkens övre rum utgörs idag av en enkel gräsplatå, med några strödda sittplatser i mindre strategiska lägen. I förslaget möter en gångstig den nya tillgängliga rampen och leder besökaren upp på gräsplatån genom samvaroytor med utblickar, sittbänkar, och picknickutrymmen. En utsiktsplats skapas i ett avskilt läge på höjden med fin utsikt. I slänten mot norr planteras fler lövträd, som på sikt kommer bilda en vacker och rogivande trädbevuxen backe. Träden bidrar också till en spännande årscykel i den annars lite bortglömda norrslänten. Nivåskillnaderna i väster ger även fortsättningsvis goda förutsättningar till pulkaåkning vintertid men här riktas slänten om så att barnen inte riskerar att åka in i muren vid studentboendets gård.

Umgängesytor & odlingsplatser

Strax nedanför höjden är det idag trångt mellan häckar, lekutrustning och gamla buskar. Här föreslås istället nya öppna umgängesytor för samvaro i parkens bästa

solläge. Den nya gestaltningen lyfter i högre grad fram den bergsskäring som en gång sprängts fram på platsen. Terrasseringarna som skapas binder ihop parkens olika nivåer. Träbryggor med sittplatser och hammockar varvas med planteringar och träd för att skapa en lugn och trivsamt miljö. Där bergskanten viker av bildas plats för en trädgårdshörna, med blomning och möjlighet till stadsodling.

Leklandskap

Den gamla husgrunden renoveras och bildar i det nya leklandskapet en fond som för tankarna till den äldre bebyggelsekaraktären som en gång fanns på platsen. Hela leken ges temat marknadsplats med bodar, köpmansdisk och marknadsstånd och lekplatsen utrustas även med olika sorters gungor och sandlåda. En pergola bidrar med skugga och regnskydd över sittplatserna och sandleken. En helt ny vattenlek med dusch och sprut byggs i anslutning till lekplatsen och erbjuder svalka under varma sommar dagar.

Dagvattenhantering

I parkens lågpunkter samlas ofta stillastående vatten vilket är en bidragande orsak till att gräsmattorna här blir vattensjuka. I förslaget förbättras markens kvalitet med en genomtänkt dagvattenhantering. Dagvatten leds till en regngård, dvs en våtmarksplantering, i parkens lågpunkt. Hit leds även vattnet från vattenleken via en ränna i marken.

Skolmiljö & lek för äldre barn

Ytorna närmast skolan görs om för att i högre grad än idag uppmuntra till fysisk aktivitet och stimulerande lek. De stora träden på ytan sparas och integreras i gestaltningen.

Ett större lekområde med en klätterställning och en hinderbana mellan träden skapas. Här täcks marken av bark. Runt en av de stora flerstammiga björkarna skapas en yta för "hjäringympa" med en labyrint och andra

typer av former målade direkt på asfalten. Här kan man träna på både alfabetet och matematik. I anslutning till skolentrén och runt den stora hästkastanjen tillskapas fler runda sitttor.

En ny yta för sport och spel anläggs också på skolgården. Genom att den nya planen ges en organisk form ökar möjligheterna till användning på nya sätt exempelvis genom att flera aktiviteter kan utövas på samma gång. Invid sportplanen anläggs också en löparbana samt en läktare för umgänge och vila.

Ny belysning

Parkens belysning förbättras generellt. Slitna armaturer byts ut och ljuskvalitén ses över. Effektbelysning tillskapas för att öka trivselen och skapa bättre möjligheter att använda parken även efter mörkrets inbrott.

Vy 2. Umgängesytor för samvaro och solbad

